แผ่นพับที่ 7 /2566

การจัดการศัตรูสำคัญในส้มเพื่อให้ผลผลิตปลอดภัย

กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หนอนชอนใบส้ม (Citrus leafminer)

หนอนชอนใบทำความเสียหายในระยะแตกใบอ่อน ตัวหนอนจะกัดกินและชอนไชอยู่ในระหว่างผิวใบ ทำลายด้านใต้ใบมากกว่าบนใบ รอยทำลายสังเกตได้ง่ายตั้งแต่เริ่มทำลาย โดยเห็นเป็นเส้นทางสีขาวเรียวยาวในระยะเริ่มแรกและขยายใหญ่ขึ้นเป็นทางคดเคี้ยวไปมาคล้ายงูเลื้อย ใบมีลักษณะบิดงอลงทางด้านที่มีหนอนทำลาย ถ้ามีการระบาดมากหนอนจะเข้าทำลายกิ่งอ่อนและผลอ่อนด้วย มีผลทำให้ส้มต้นเล็กชะงักการเจริญเติบโตได้ พบระบาดตลอดปีทุกช่วงที่มีการแตกใบอ่อน โดยระบาดมากในช่วงฤดูฝน

ตัวอ่อนและลักษณะการทำลายของหนอนชอนใบ

การป้องกันกำจัด

1. บังคับยอดให้แตกพร้อมกัน ควบคุมการออกดอกติดผลให้อยู่ในระดับเดียวกัน

2. เก็บยอดหรือใบที่ถูกหนอนชอนใบส้มทำลายเพื่อลดปริมาณหนอนในส้มรุ่นต่อไป

3. สำรวจหนอนชอนใบส้มในช่วงแตกใบอ่อน โดยสุ่มสำรวจต้นละ 5 ยอด ประมาณ 10-20 ต้นต่อสวน หากยอดอ่อนถูกทำลายเกินกว่า 50% ของยอดที่สุ่มสำรวจทั้งหมด ถือว่าหนอนชอนใบส้มมีปริมาณสูงถึงระดับที่ต้องทำการป้องกันกำจัด ให้พ่นสารฆ่าแมลงที่แนะนำ เช่น โคลไทอะนิดิน 16% SG อัตรา 5 กรัม ไทอะมีทอกแซม 25% WG อัตรา 5 กรัม อิมิดาโคลพริด 70% WG อัตรา 2 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร พ่นให้ทั่วทั้งหน้าใบและหลังใบ และถ้าสำรวจพบว่ายังมีการระบาดของหนอนชอนใบส้มให้พ่นซ้ำ

เพลี้ยไฟพริก (Chilli thrips, Yellow tea thrips)

เพลี้ยไฟพริก เป็นแมลงปากดูดที่ทำความเสียหายในระยะยอดอ่อนและผลอ่อน ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบอ่อน ดอก และผลอ่อน ทำให้ใบมีลักษณะผิดปกติ ใบแคบเรียว กร้าน การทำลายจะรุนแรงในระยะผลอ่อน นับตั้งแต่กลีบดอกร่วงจนถึงผลส้มเขียวหวานมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1.5 เซนติเมตร ผลอ่อนที่ถูกทำลายจะปรากฏเป็นวงสีเทาเงินบริเวณขั้วผลและก้นผล หรือเป็นทางสีเทาเงินตามความยาวของผล สำหรับผลอ่อนที่ถูกเพลี้ยไฟพริกทำลายอย่างรุนแรงจะแคระแกร็น พบระบาดตลอดปี ช่วงการระบาดขึ้นอยู่กับการแตกยอดอ่อน การติดผลอ่อนโดยเฉพาะช่วงที่มีอากาศร้อนและฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน

ตัวอ่อนและลักษณะการทำลายของเพลี้ยไฟพริก

การป้องกันกำจัด

1. ควบคุมการแตกยอด ออกดอก และติดผลให้อยู่ในระยะเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการป้องกันกำจัดเพลี้ยไฟและช่วยลดจำนวนครั้งของการพ่นสารเคมี

2. เด็ดผลอ่อนที่ถูกเพลี้ยไฟทำลายรุนแรงทิ้งและทำลาย

3. สำรวจการระบาดในระยะใบอ่อนและผลอ่อน โดยสุ่มเคาะยอดอ่อนบนกระดาษขาว ต้นละ 5 ยอด จำนวน 10-20 ต้นต่อสวน เมื่อพบเพลี้ยไฟมากกว่า 10% ของผลที่สำรวจ หรือ 50% ของใบอ่อนที่สำรวจทั้งหมด พ่นสารป้องกันกำจัดแมลงที่แนะนำ เช่น สไปนีโทแรม 12% SC อัตรา 10 มิลลิลิตร อีมาเมกตินเบนโซเอต 1.92% EC อัตรา 20 มิลลิลิตร คลอร์ฟีนาเพอร์ 10% SC อัตรา 30 มิลลิลิตร อิมิดาโคลพริด 70% WG อัตรา 15 กรัม และไซแอนทรานิลิโพรล 10% OD อัตรา 40 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร

เพลี้ยไก่แจ้ส้ม (Asian citrus psyllid)

ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยของเพลี้ยไก่แจ้ส้มดูดกินน้ำเลี้ยงจากตาและยอดอ่อนของตัวอ่อนขณะดูดกินจะกลั่นสารสีขาวมีลักษณะเป็นเส้นด้าย และชักนำให้เกิดราดำ ยอดที่ถูกทำลายจะหงิกงอ และเหี่ยวแห้งถ้าการทำลายรุนแรงทำให้ใบร่วง ติดผลน้อยหรือไม่ติดผล แมลงชนิดนี้นอกจากทำลายต้นส้มโดยตรงแล้วยังเป็นพาหะถ่ายทอดโรคกรีนนิ่ง (greening disease) ซึ่งเป็นโรคสำคัญที่สุดของส้ม แพร่กระจายไปเกือบทุกแหล่งปลูกส้ม เป็นสาเหตุให้ต้นส้มทรุดโทรมและตายในที่สุด โดยพบมากช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม และเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม

เพลี้ยไก่แจ้ตัวอ่อนและตัวเต็มวัย

การเข้าทำลายของเพลี้ยไก่แจ้ส้ม

การป้องกันกำจัด

1. กำจัดต้นส้มที่เป็นโรคทิ้งโดยวิธีการตัดยอดที่มีไข่และตัวอ่อนไปเผา และใช้พันธุ์ส้มปลอดโรค

2. สำรวจเพลี้ยไก่แจ้ส้ม โดยการสุ่ม 5 ยอดต่อต้น จำนวน 10-20 ต้นต่อสวน และสำรวจปริมาณตัวเต็มวัย โดยแขวนกับดักกาวเหนียวสีเหลืองบนต้นส้มเขียวหวาน จำนวน 5 กับดักต่อไร่ เมื่อพบให้พ่นสารฆ่าแมลงที่แนะนำ เช่น โคลไทอะนิดิน16% SG อัตรา 2 กรัม ไดโนทีฟูแรน 10% WP อัตรา 4 กรัม ไทอะมีทอกแซม/แลมบ์ดา-ไซฮาโลทริน 14.1/10.6% ZC อัตรา 4 มิลลิลิตร อิมิดาโคลพริด 70% WG อัตรา 2 กรัม แลมบ์ดา-ไซฮาโลทริน 2.5% EC อัตรา 15 มิลลิลิตร ปิโตเลียมสเปรย์ออยล์ อัตรา 60 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร

โรคกรีนนิ่ง

ไรแดงแอฟริกัน (African red mite)

ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยดูดกินน้ำเลี้ยงบริเวณหน้าใบในระยะเพสลาด โดยไม่สร้างเส้นใย หากทำลายรุนแรงอาจพบได้ทั้งบน ใต้ใบ และผลส้ม ใบที่ถูกทำลายจะมีสีจางลง และมักพบคราบเก่าของไรแดงสีขาวคล้ายฝุ่นเกาะบนใบ ส่วนผิวส้มที่ถูกทำลายจะเป็นรอยประสีขาวจาง ๆ กระจายอยู่ทั่วไป ถ้าทำลายรุนแรงและต่อเนื่องช่วงผลเล็ก ทำให้ผลหลุดร่วง พบระบาดในช่วงที่ฝนเริ่มทิ้งช่วง อากาศแห้งแล้ง และมีลมพัดแรง โดยพบมากในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม จากนั้นจะค่อย ๆ ลดลง และพบมากอีกครั้งในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ซึ่งแล้งจัด และพบระบาดน้อยมากในช่วงฤดูฝน

การเข้าทำลายของไรแดงแอฟริกัน

การป้องกันกำจัด

1. ปลูกพืชตระกูลอื่นที่ไม่ใช่พืชอาศัยเป็นพืชกับดักหรือสลับแถว

2. ตัดใบ กิ่ง ผล หรือชิ้นส่วนที่ไรทำลายไปเผาทำลายนอกแปลง หรือกรณีที่ปลูกแบบยกร่อง ให้โยนลงร่องน้ำ

3. ใช้ระบบน้ำเหวี่ยงหรือเครื่องฉีดพ่นน้ำ 1-2 ชั่วโมงต่อวัน ให้ใบส้มเปียกโชกทั่วทรงพุ่มเพื่อลดปริมาณไรแดงในช่วงฤดูแล้งให้อยู่ในระดับต่ำ

4. กรณีระบาดรุนแรง ให้พ่นด้วยสารฆ่าไรชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น โพรพาร์ไกต์ 30% WP อัตรา 30 กรัม อะมิทราซ 20% EC อัตรา 30 มิลลิลิตร เฮกซีไทอะซอกซ์ 2% EC อัตรา 40 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร หลีกเลี่ยงการพ่นสารชนิดเดียวกันติดต่อกันเป็นเวลานาน เพื่อป้องกันการดื้อยา ควรหาสารกำจัดไรศัตรูพืชที่มีกลไกการออกฤทธิ์อย่างน้อย 3-4 กลุ่ม ให้ใช้สารแต่ละกลุ่มแค่เพียง 1 ครั้ง และหมุนเวียนสารที่มีกลไกการออกฤทธิ์แตกต่างกัน หรือใช้ปิโตรเลียมสเปรย์ออยล์มาสลับ

การใช้สารเคมีควรหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นระยะเวลายาวนาน ใช้ตามคำแนะนำหรือตามที่ระบุในฉลาก และที่สำคัญต้องเว้นระยะเวลาก่อนเก็บเกี่ยว (Pre harvest interval; PHI) เพื่อลดปัญหาสารเคมีตกค้างในผลผลิต และสุ่มเก็บตัวอย่างผลผลิตเพื่อตรวจวิเคราะห์สารเคมีตกค้างด้วยชุดทดสอบก่อนการเก็บเกี่ยวสู่ตลาด เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ :

- กลุ่มส่งเสริมการจัดการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย กรมส่งเสริมการเกษตร
- สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอทุกแห่ง

ที่ปรึกษา

นายเข้มแข็ง ยุติธรรมดำรง
อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นางอัญชลี สุวจิตตานนท์
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายนวนิตย์ พลเคน
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายรพีทัศน์ อุ่นจิตตพันธ์
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นายครองศักดิ์ สงรักษา
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
นางอมรทิพย์ ภิรมย์บูรณ์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
นายวิชัย ตู้แก้ว
ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการอารักขาพืช และจัดการดินปุ๋ย

เรียบเรียง

นางพัชรมณฑ์ ศิริเลิศวิมล
ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
นางสาวนิธิมา รัตติโชติ
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
นางสาวสุดารัตน์ แช่มช้อย
นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
กลุ่มส่งเสริมการจัดการสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช กองส่งเสริมการอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย

บรรณาธิการ

นางสาวพนิดา ธรรมสุรักษ์
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
นายณัฐพิสิษฐ์ จารุพงศ์
นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ
กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ออกแบบ

นายศราวุฒิ นุ่นย้อย
นายช่างพิมพ์ชำนาญงาน กลุ่มโรงพิมพ์
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

จัดทำในรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ : พ.ศ. 2566